

Archiv České koruny (Archivum coronae regni Bohemiae)

Archiv České koruny je archivem českých knížat a králů, přesněji archivem, jenž vznikl při české dvorské kanceláři. Zahrnuje tak nejen listiny přijaté, nýbrž i ty, které byly získány spolu s různými majetky a državami. Dnes představuje soubor 2822 kusů archiválií z let 1158-1935. Listiny jsou psány většinou latinsky. První německy psaná je z roku 1310, česky psaná pak z roku 1395. Roku 1977 se stává Archivní kulturní památkou a v roce 1988 pak Národní kulturní památkou.

Archiv byl v počátcích stejně jako v ostatních evropských zemích součástí královského pokladu a byl v minulosti uložen také spolu s pražským metropolitním archivem. Jeho založení je připisováno králi Vratislavu II. Nejstarší listiny, které byly především od papežů se nám však nedochovali. První archiválií je tak listina z roku 1158 vydaná římským císařem Fridrichem I. Barbarosou, kterou Vladislavu II. povoluje nosit o svátcích čelenku a propůjčuje mu královský titul. Další listiny zachycují především postavení Českého království a panovníka v Evropě, vztahy s okolními zeměmi, papežské buly a lenní listy. Součástí jsou také listiny řady území v minulosti patřících k českému státu (Slezsko, Lužice atd.) Již za panování Karla IV. do archivu ukládali své listiny také stavové. Karel ustanovil také prvního státního archiváře, udělil mu instrukce a poskytl stálý plat. Od 16. století středověké archivy včetně českého postihuje osud „odumření“ od té doby se už jen málo rozmnožují (listinné archivy jsou nahrazovány aktovými). Nebyly sem již ukládány lenní reversy, začaly se ukládat do registratury české dvorské kanceláře. Nesmíme tedy mít český korunní archiv za zárodek budoucího národního archivu. V rámci archivní centralizace za Marie Terezie bylo do Vídně odvezeno 240 listin, které byly v r. 1920 vráceny zpět do Prahy v rámci archivní rozluky s Rakouskem. Poslední 2 listiny jsou z let 1928 a 1935 a popisují úpravy hrobky českých králů.

Edice faksimilií – V roce 1975 rozhodnuto o vydání nejstarší části archivu z let 1158-1526 ve formě světlotiskových faksimilií. Edice měla obsahovat 1971 písemností v 7 dílech o 17ti svazcích. Formát edice byl zvolen tak, aby listiny mohly být replikovány ve stejné velikosti jako originál. Rozdělení edice do dílů je dáno historickými mezníky, každý díl má obvykle 2 svazky, jejichž dělení je většinou mechanické a je doprovázen svazkem textovým s registry v českém znění a v jazyce originálu a má poznámkový aparát v latině, ve kterém se uvádí způsob dochování, psací látka, jazyk, fyzický stav atd. Do r. 1990 je vydává Archivní správa MV ČR, poté Státní ústřední archiv. Dosud byly vydány 4 díly a na dalších se pracuje.

Archiv České koruny - díl I (62 listin z let 1158-1310 - 1 svazek + registář)

Archiv České koruny - díl II/1, 2 (217 listin z let 1311-1346 - 2 svazky + registář)

Archiv České koruny - díl III/1, 2 (194 listin z let 1347-1355 - 2 svazky + registář)

Archiv České koruny - díl IV/1, 2 (292 listin z let 1355-1360 - 2 svazky + registář)

Archiv České koruny - díl IV/3, 4 (242 listin z let 1361-1368 - 2 svazky + registář)

Koss, Rudolf – Pracoval na katalogu listin archivu. Z důvodu smrti zpracoval jen období let 1158-1346. Nestihl také dokončit rozsáhlou práci o dějinách archivu, kterou po jeho smrti zkompletoval a vydal jeho dlouholetý spolupracovník Otakar Bauer.

Koss, Rudolf: Archiv koruny české. 1. Dějiny archivu. Praha 1939.

Koss, Rudolf: Archiv koruny české. 2. Katalog listin z let 1158-1346. Praha 1928.

Haas, Antonín – Vydal soupis inventáře archivu a pokračoval ve vydávání katalogů listin.

Haas, Antonín: Archiv České koruny 1158-1936. Inventář. Praha 1961.

Haas, Antonín: Archiv koruny české. 5. Katalog listin z let 1378-1437. Praha 1947.

Haas, Antonín: Archiv koruny české. 6. Katalog listin z let 1438-1526. Praha 1958.

Haas, Antonín: Archiv koruny české. 7. Katalog listin z let 1526-1576. Praha 1968.

Hrubý, Václav – od r. 1925 profesor pomocných věd historických na Masarykově universitě. Jeho dílo je psáno latinsky. Práce o letech 1085-1355.

Hrubý, Václav: Archivum Coronae Regni Bohemiae I. Praha 1935.

Hrubý, Václav: Archivum Coronae Regni Bohemiae II. Praha 1928